

Bolduc

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

Centenari d'un gran
home, arxiver i
historiador
Camptarragoní

Eufemià Fort i Cogul
(1908-1979).
Vida, obra i arxiu

Les actes
de la corporació

“La Diputació
en actes militars”

Diputació Tarragona

Número 6 Primer semestre 2009

Centenari d'un gran home, arxiver i historiador Camptarragoní

L'11 d'abril de 1908, al bell mig del Camp de Tarragona, naixia un "homenot". La trajectòria humana i historiogràfica d'Eufemià Fort i Cogul, vinculada a Santes Creus i a la història medieval del Camp de Tarragona, ha deixat fonda petjada en l'imaginari dels seus predecessors.

A finals del 2008, l'Arxiu Històric de Tarragona, custodi del seu llegat documental, juntament amb l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, la seva gran obra, i l'Ajuntament de la Selva del Camp, van organitzar

una exposició sobre la seva vida i obra, activitat que ha constituït un digne homenatge a la persona i a l'erudit nostrat.

L'Arxiu General de la Diputació de Tarragona s'ha volgut sumar al reconeixement difonent, en un article de Gener Gonzalvo, la transcendència humana i la producció editada d'Eufemià Fort. Fer memòria dels grans homes és el millor tribut que hom pot fer a les noves generacions._

Bolduc_

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

Coordinadors:

Eugeni Perea - Arxiu General
Manel Güell - Arxiu Històric

Passeig de Sant Antoni, 100
43003 Tarragona
Tel. 977 296 614
eperea@dipta.cat

C. Santa Anna, 8
43003 Tarragona
Tel. 977 235 032
mguell@dipta.cat

Disseny i maquetació:
Unitat d'Imatge Corporativa i Disseny Gràfic de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

Diputació Tarragona

Sumari_

Pòrtic

Centenari d'un gran home, arxiver i historiador Camptarragoní

Assaig

Eufemià Fort i Cogul (1908-1979).
Vida, obra i arxiu

Fons

Les actes de la corporació

Acció cultural

Recull de bibliografia i premsa

Les imatges de l'arxiu

"La Diputació en actes militars"

Eufemià Fort i Cogul (1908-1979)

Vida, obra i arxiu

Trets biogràfics

Eufemià Fort i Cogul és, sens dubte, el gran historiador de la seva vila nadiua —la Selva del Camp— i del monestir cistercenc de Santes Creus, panteó reial. Al llarg de la seva vida va fer més de vint monografies històriques relatives a la Selva i biografies de selvatans destacats. De fet, en ésser escolà de mossèn Joan Pié, autor dels *Annals de la Selva*, un altre il·lustre historiador selvatà, aquest el va influir molt en l'afició i el conreu de la història.

Fort i Cogul nasqué l'11 d'abril de 1908. Home de profundes creences religioses, cursà els estudis primaris als claretians de la Selva, i als catorze anys, el 1922, entrà a estudiar al Seminari Conciliar de Tarragona, on va col·laborar estretament amb l'arxiver arxidiocesà Mn. Sanç Capdevila, encarregat de fundar aquest gran arxiu, a instàncies del cardenal Vidal i Barraquer, fet que va possibilitar que molts arxius eclesiàstics no fossin destruïts durant la Guerra Civil de 1936-1939. Sens dubte, el mestratge amb un dels millors historiadors i arxivers de Catalunya degué ser molt important i decisiu. També va rebre un bon aprenentatge en ajudar Eduard Toda en la classificació de l'arxiu de Poblet, i fins i tot transcrivint documents, que després aquell incorporà en algunes monografies importants pobletones, com *La Davallada de Poblet (Poblet als segles XVII i XVIII)*, publicada pòstumament, el 1997. La relació amb aquests pròcers de la intel·lectualitat sacra no li van impedir travar una fonda amistat amb Pere Lloret i Ordeix, que seria president del Patronat de Santes Creus (1931-1936) i comissari de la Generalitat fins al 13 de gener de 1939.

Per problemes de salut, Fort va deixar els estudis religiosos al cinquè curs i es dedicà a l'apostolat; concretament, va ser infermer dels germans de la Doctrina Cristiana de Tarragona. Les temporades de convalescència que passà a Santes Creus van resultar decisives per consolidar en l'historiador selvatà la inclinació historiogràfica envers el cenobi del Gaià.

En acabar les obligacions militars, es va traslladar a viure a Barcelona (1931), on va ser un investigador habitual del gran Arxiu de la Corona d'Aragó, compaginant la investigació amb el treball a la Protecció de Menors, i l'estudi del català, de correspondència comercial i de gramàtica castellana, en una acadèmia privada.

En els estudis universitaris de català va tenir com a mestre Pompeu Fabra, anomenat amb justícia el "seny ordenador" de la nostra llengua. En poc temps va obtenir el títol de professor de català, expedit per la Generalitat de Catalunya, i exercí de professor de català de la Generalitat fins al 1937. El 24 de novembre de 1939 es mullerà amb Neus Bufill i Jané, matrimoni del qual naixeren els seus quatre fills. Després de la guerra civil, va treballar en una empresa que li serví per a fundar un negoci de serveis: Fort-Bufill, S.L., de material sanitari.

L'historiador d'incansable ploma

Tornant al terreny historiogràfic, cal insistir en el ressò que va tenir la seva dedicació al cenobi de Santes Creus. Allà va ser el fundador de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, el 1947, una institució que ha perdurat

fins als nostres dies, en una singladura impecable al llarg de la qual ha publicat molts treballs, articles i nombroses monografies. Ho féu amb el suport d'homes com Pere Serramalera o Pere Gil. Ben aviat van publicar les *Memòries* i el famós *Butlletí* de Santes Creus.

Eufemià Fort tenia el costum, més aviat irònic, de signar alguns llibres amb diversos pseudònims: Andreu Selvat, Miquel Albert, Artemi Floch, etc. Després de publicar desenes de llibres i centenars d'articles referits a la Selva del Camp i al monestir de Santes Creus, morí inesperadament a Barcelona l'any 1979. L'Ajuntament de la Selva del Camp, en sessió plenària de 25 de març de 1983, li dedicà un dels carrers de la vila. El 7 de febrer de 1996 se'l nomenà Fill Il·lustre de la vila de la Selva del Camp.

BIBLIOGRAFIA ESSENCIAL

I. LA SELVA DEL CAMP

1. *Simó Salvador, bisbe de Barcelona*, Tarragona, 1933.
2. *Les muralles de la Selva*, Tarragona, 1934.
3. *Les muralles romanes de La Selva del Camp*, 1936.
4. *Els "goigs" a Paret Delgada*, la Selva, 1947.
5. *El Santuari de la Mare de Déu de Paret Delgada, a la Selva del Camp de Tarragona. Descripció i història*, la Selva del Camp, 1947.
6. *La Congregació de la Sang de la Selva del Camp de Tarragona*, la Selva del Camp, 1947.
7. *El Santuari de la Mare de Déu de Paret Delgada, a la Selva del Camp de Tarragona*, la Selva del Camp, 1947.
8. *Los Vergonyós de la Selva del Camp, familia de artistas*, Tarragona, 1949.
9. *El convent de Sant Agustí a la Selva del Camp de Tarragona*, IV vols., la Selva del Camp, 1950-1951.
10. *Les creus monumentals a la Selva*, la Selva del Camp, 1953.
11. *L'ermita de Sant Pere del Puig (La Selva del Camp)*, la Selva del Camp, 1953.

12. *Sant Antoni M. Claret i la Selva del Camp*, la Selva del Camp, 1954.

13. *"Els Vergonyós" de la Selva del Camp, família d'artistes*. La Selva del Camp, 1954.

14. *El convent de Sant Rafael de Carmelites Descalços de la Selva del Camp*, la Selva del Camp, 1959.

15. *La mineria a la Selva en el segle XV*, la Selva del Camp, 1959.

16. *Josep Batlle i Jover. Notícies d'un selvatà vocal de la Junta Superior de Catalunya*, la Selva del Camp, 1960.

17. *Sant Pau i la Selva del Camp*, la Selva del Camp, 1963.

18. *La vida en una vila del Camp de Tarragona al segle XIV*, Barcelona, 1964.

19. *Notícia històrica d'una singular institució medieval. La comunitat de Poblet del Camp de Tarragona*, Barcelona, 1975.

20. *Ventura Gassol. Un home de cor al servei de Catalunya*, Barcelona, 1979.

II. SANTES CREUS

1. *Santes Creus. Notes històriques i descriptives*, Valls, 1930.
2. *El historiador de Santes Creus Fr. Domingo, sus precursores y el Libro de Pedret*, Santes Creus, 1949.
3. *El Rector de Vallfogona i Santes Creus*, Santes Creus, 1950.
4. *Poblet i Santes Creus. Guia Itinerària del sentiment*, Tarragona, 1950.
5. *Guia histórico-descriptiva del Real Monasterio de Santes Creus*, Barcelona, 1952.
6. *Un gran lul·lista de Santes Creus: fra Jaume Gener*, Santes Creus, 1957.
7. *Joaquim Guitert i Fontseré. 'In memoriam'*, Santes Creus, 1957.
8. *L'abat de Santes Creus fra Bernardí Tolrà i el procés contra l'abat Caixal de Poblet*, Santes Creus, 1958.

9. *Santes Creus i el Cisma d'Occident*, Santes Creus, 1959.
10. *Sant Antoni Maria Claret a Santes Creus*, Santes Creus, 1962.
11. *Lleida i Santes Creus*, Santes Creus, 1962.
12. *Roger de Llúria*, Barcelona, 1966.
13. *Resumen histórico-descriptivo del Real Monasterio de Santes Creus*, 1966.
14. *Fuentes Documentales de Santes Creus*, Santes Creus, 1966.
15. *La mort i l'enterrament de Pere el Gran*, Barcelona, 1966.
16. *Santes Creus, panteó reial*, Barcelona, 1967.
17. *Llibre de Santes Creus*, Barcelona, 1967.
18. *La llegenda sobre Margarida de Prades*, Barcelona, 1970.
19. *Guia breu del monestir de Santes Creus*, Barcelona, 1970.
20. *El Senyoriu de Santes Creus*, Barcelona, 1972.
21. *Santes Creus de l'exclaustració ençà*, Santes Creus, 1972.
22. *El llegendari de Santes Creus*, Barcelona, 1974.
23. *Relacions de Sant Bernat Calbó, com a abat de Santes Creus, amb Vilafranca del Penedès, Vilafranca del Penedès*, 1975.
24. *El monestir de Santes Creus. Vuit segles d'història i d'exemplaritat*, Santes Creus, 1976.
25. *Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic*, Vila-seca-Salou (obra pòstuma).

L'Arxiu d'Eufemià Fort i Cogul

Al llarg de la seva vida, Eufemià Fort va acumular un nombre ingent de papers de caràcter històric. Per voluntat expressa de la família, aquest fons documental fou dipositat a l'Arxiu Històric de Tarragona, on ha estat perfectament instal·lat, classificat i conservat.

Consta d'un total de 20 metres lineals, aproximadament, xifra que pot semblar discreta, però que sorprèn quan hom obre les capsas que el contenen i s'adona de la immensa capacitat de treball que tenia Eufemià Fort. El seu arxiu es pot dividir, bàsicament, en els següents apartats:

1. En primer lloc, destaquen (i impressionen) els centenars i centenars de fitxes de treball, extrems de documents inèdits, referides sobretot a Santes Creus, el Císter o la Selva del Camp.
2. Eufemià Fort conservà també una part important de documents solts que degué trobar per aquestes contrades de la Catalunya Nova.
3. També en el seu arxiu es guarden totes les seves publicacions, nombrosíssimes, entre llibres i articles. A voltes, Fort s'apartava de la temàtica habitual, i feia ocasionals incursions en altres temes, a través de monografies tan interessants com *La Inquisició a Catalunya*, o bé la biografia d'Eduard Toda i Güell, el restaurador d'Escornalbou.

Minerals a les golfes

L'any que s'acabà la Tercera Guerra Carlina (1876), uns empleats van trobar a les golfes de l'edifici de la Diputació (llavors a l'antic convent de Sant Domènec, a la plaça de la Font, ocupat avui per les dependències de l'Ajuntament de Tarragona) una "muestra de minerales". Ningú no sabia què hi feien, allí, però se'n va disposar ràpidament el trasllat a les dependències del Museu de l'Institut Provincial.

AHDT, Actes, 1876, p. 297-298.

4. Finalment, guardem d'ell una copiosíssima correspondència, que potser algun dia valdria la

pena de publicar. Aquí hem anotat una llista dels corresponents que hem cregut més sobresortints:

Ainaud de Lasarte, Joan Albareda, Anselm M. Altisent, Agustí Amades, Joan	Lladonosa i Pujol, Josep Llibreria La Rambla (Tarragona) Llibreria Porter (Barcelona) Manent, Marià
Aramon i Serra, Ramon Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de l'Espluga de Francolí Ateneu El Lauro de la Selva del Camp	Manent i Segimon, Albert Martinell, Cèsar Martínez Ferrando, Jesús-Ernest Martorell, Jeroni
Badia i Margarit, Antoni M. Barrera i Escudero, Jaume Batlle i Huguet, Pere Batllori, P. Miquel	Massot i Muntaner, Josep Mateu i Llopis, Felip Melendres Rué, Miquel Miró, Joan
Benet i Morell, Josep Bisson, Thomas N. Blasi i Vallespinosa, Francesc Bohigas, Pere	Monestir cistercenc de Valldonzella (Barcelona) Montoliu i Togores, Manuel de Morgades, Bernat Muntanyola i Llorach, Ramon
Cabestany i Fort, Joan-Francesc Capdevila, Sanç Capmany, M. Aurèlia Carreras Candi, Francesc	Patronat del Monestir de Santes Creus Piquer i Jover, Josep Joan Pladevall Font, Antoni Rahola, Frederic
Carulla i Canals, Lluís Català Roca, Pere Cirici Pellicer, Alexandre Coll i Alentorn, Miquel	Recasens i Comes, Josep M. Reial Societat Arqueològica Tarraconense Rubió i Balaguer, Jordi Sanabre, Josep
Coromines, Joan Defensa Agrària, La (la Selva del Camp) Deig, Antoni Duran i Sanpere, Agustí	Sánchez Real, José Serra d'Or Serra Vilaró, Joan Sobrequés i Callicó, Jaume Sobrequés i Vidal, Santiago
Escarré, Aureli M. Font de Rubinat, Pau Font Rius, Josep M. Galí, Alexandre Garreta, Edmond	Societat Catalana d'Estudis Històrics (IEC) Soldevila, Ferran Tasis, Rafael Torrell, R. (Torrell de Reus) Triadú, Joan
Germandat de Ntra. Sra. de Paret Delgada Gramunt Subiela, José Iglésies i Fort, Josep Institut d'Estudis Catalans	Udina Martorell, Frederic Vicens Vives, Jaume Vilaseca Anguera, Salvador Vives i Miret, Josep Yxart, Josep
Jubany, Narcís Junyent, Eduard Just i Riba, Cassià	

A finals de l'any 2008, coincidint amb el centenari del seu naixement, l'Arxiu Històric de Tarragona, l'Ajuntament de la Selva del Camp i l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus van organitzar una exposició sobre la seva vida i obra, mostra que va gaudir d'una bona acceptació entre el gran públic.

Amb la seva obra ben custodiada a l'Arxiu Històric de Tarragona, cal esperar que sorgeixin més recerques a

partir del seu llegat, i que aquest i la seva persona no siguin mai oblidats._

Gener Gonzalvo i Bou

Historiador medievalista i arxiver. AHT
genergonzalvo@terra.es

Fons documentals sobre quintes

Fins ben entrat el segle XX, la funció militar d'administrar els quintos, o reemplaçament anual, aplegats pels municipis, competia a les diputacions. Aquesta circumstància és la causa per la qual les esmentades corporacions van generar un seguit de documentació que pot resultar molt útil per a estudis militars. A través de les dades que se'n pot extreure, hom pot: calibrar l'índex de substracció militar, prendre el pols a l'impacte de les lleves militars obligatòries, albirar les resistències, copsar les problemàtiques que comportava el procediment administratiu de quintar, etc.

L'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona custodia quatre sèries documentals relatives als quintos o de les quals se'n pot trobar dades: les actes de la corporació, els llibres de registre d'admissions de quintos de la secció *Llibres Administratius*, la secció de *Quintas i el Butlletí Oficial de la Província*.

Els llibres d'actes (1835 / 1926)

Des dels començaments, les actes de la Diputació són plenes de referències bèl·liques ocasionades per les Carlinades, i també, en temps de pau, per les incidències de la Junta de Reclutamiento, encarregada de dur el tràmit dels quintos. Entre les notícies relatives a la marxa institucional de la corporació o a l'assistència que prestava als municipis de la demarcació, s'hi barregen les incidències dels quintos: municipis que se n'han deixat algun, reclamacions, però sobretot mossos que es presenten davant els representants de la corporació al·legant lesions, defectes físics o altres causes legals d'exempció. Al passar el temps, aquestes incidències van adquirint cos, fins a ocupar

una bona part del volum d'actes anuals, sobretot pels volts d'abril (a partir de la segona meitat de segle), quan s'efectuaven les principals operacions de quinta. Cada acta correspon a una reunió entre el vicepresident de la Diputació, alguns dels diputats i el cap de la *Caja de Recluta*, els quals procedien a tractar els expedients oberts (sobretot, la resolució de les exempcions reclamades): quotes de quintos tallats que ingressen en caixa, per poblacions, llista dels declarats inútils, justificacions d'exempció (per posseir germans servint a l'Exèrcit, ser l'única sustentació familiar, patir malaltia, lesió o defecte físic, etc.), canvis de residència, quintos dins la població penal, estimacions i desestimacions d'exempcions, disposició de resolucions de tribunals militars, etc. El nombre de pàgines que ocupa aquesta part era tal que a finals del segle XIX es va optar per aplegar les actes relatives als quintos en un volum relligat a banda; es va fer així, en onze volums dits de la "Comisión Mixta de Reclutamiento", des de 1897 a 1924 (1897-1901 —volum que comparteix pàgines amb el Consejo Provincial i la Diputación—, 1902, 1903, 1904-07, 1907-09, 1909-12, 1913-14, 1915-16, 1917-18, 1919-21 i 1922-24). Vers 1926 va ser dissolta la Comisión Mixta de Reclutamiento.

A banda del tema dels quintos, però encara dins del militar, trobaríem un volum d'actes de la "Comisión de Armamento y Defensa de la Provincia de Tarragona", corresponent a 1836-1837, en el qual s'apleguen les actes d'aquest període. Resulta un volum molt interessant per als estudiosos de la primera Carlinada, ja que hi poden trobar totes aquelles mesures que les autoritats liberals van prendre per protegir la demarcació de les hostilitats carlines.

Els llibres de registre d'admissions de quintos (1834/1858)

Com molt bé diu l'enunciat, es tracta de quaderns (i algun volum librari) de tapa de cartró dura, la majoria apaïrats, on de forma manuscrita i ordenats per municipis van registrant-se els mossos que aporta cada localitat, amb especificació de: data, nom, nom del substituït (si s'escau), incidències de l'admissió ("Ad°" —admitido, l'ítem més corrent—, absent, curt de mida, exempt, mort, no útil, pres, pròfug/desertat, en servei a l'Armada, etc.) i data d'aquesta.

N'hi ha nou, de quadernets, i corresponen als anys 1840-41, 1843, 1844, 1848, 1850, 1851, 1853, 1854 i

1858. El primer no és un quadern apaïrat, sinó un volum librari de 185 folis que conté formularis d'admissió emplenats a mà.

A banda, també hi ha dos volums de "Movilizados de la provincia de Tarragona. 1873", que corresponen al registre comptable, per remeses i poblacions, del contingent de mobilitzats d'aquell any (en plena tercera Carlinada), a base d'aplegar formularis de "Debe/Haber" emplenats a mà.

La secció de Quintes (1885/1974)

Es compon, aquesta secció, de les següents unitats:

Capsa	Descripció	Any
Sèrie: Capses en Quart [Cpq.]		
1	Certificacions de sous i pensions	1926-1931
2	Certificacions i rebuts d'inutilitat total	1921-1936
3	Expedients diversos	1923-1940
4	Certificacions de sous i pensions	1932-1944
5	Certificacions de sous i pensions	1945-1948
6	Certificacions de sous i pensions	1954-1965
7	Certificacions de sous i pensions. Peticions a efectes de la pròrroga en la incorporació a files	1968-1974
Sèrie: Capses en Foli [Cpf.]		
1	Certificacions d'inutilitat	1885-1892
2	Certificacions d'inutilitat	1893-1896
3	Certificacions d'inutilitat	1897-1899
4	Certificacions d'inutilitat	1901-1904
5	Certificacions d'inutilitat	1905-1907
6	Certificacions d'inutilitat	1910-1912
7	Certificacions d'inutilitat	1913-1915
8	Certificacions d'inutilitat	1916-1919
9	Expedients diversos	1860-1920
10	Expedients per pobles de la província. Arbolí / la Bisbal de Falset	1920
11	Expedients per pobles de la província. Cabacés / Cornudella / Duesaigües	1920
12	Expedients per pobles de la província. Tivenys / Torroja	1922
13	Certificacions d'inutilitat	1920-1924
14	Sometents Armats de Catalunya. Diversos	1934
15	Generalitat de Catalunya. Requisicions Militars. Indemnitzacions	1933-1935
16	Correspondència. Peticions de certificats de sou o pensió	1949-1952

És una documentació molt administrativa, on la meitat dels documents són certificats impresos que acrediten la no utilitat dels mossos declarats "inútils" pel tribunal militar mèdic competent. La informació que dona és restringida, ja que es limita a un nom (el del mosso) i una data. La causa de la no utilitat del mosso, escrita a mà, no surt de dues úniques fórmules: "Inútil en el reconocimiento que ha sufrido" o "Corto de talla".

Les unitats 10-12 apleguen els expedients de la Comisión Mixta de Reclutamiento, corresponents a 1920-1922, de catorze localitats: Arbolí, l'Argentera, Bellmunt, la Bisbal de Falset (10), Cabacés, Capçanes, Coldejou, Cornudella, Duesaigües (11), Tivenys, Tivissa, la Torre de l'Espanyol, la Torre de Fontaubella i Torroja del Priorat (12). S'hi poden trobar, a més de la llista de mossos de cada població (noms, edat i adreça), les actes de rectificació definitiva de l'allistament, les actes de classificació i declaració de soldats (on consta una diligència per mosso amb: nom, filiació, domicili, mida, perímetre toràctic, condició familiar, al·legacions, etc.), l'acta de sorteig de mossos, i també un expedient per cada mosso, que conté tota mena de certificats, expedients complementaris, justificants d'exempció, etc.

Les unitats 1 i 4-7 de la sèrie Cpq. són igualment certificacions, aquest cop acreditatives del salari i/o pensió que la Diputació pagava (més aviat, no pagava) a la família del mosso que pretenia eximir-se, al·legant pobresa i ser l'única sustentació econòmica. La unitat 1 es compon d'oficis d'ajuntaments, jutjats i caixes de reclutes que requereixen aquest document per completar l'expedient del mosso o soldat.

La unitat 14, dels Sometents Armats, és plena d'exemplars menuts del *Reglament del Cos de Sometents de Catalunya* (1934), a més d'una munió de carnets dels seus integrants i de les matrius de rebuts per tinença d'armes, generalment, escopetes i pistoles.

Els «Expedients diversos» de les unitats 3 (de la sèrie Cpq.) i 9 (Cpf.) apleguen divers material documental representatiu de les tramitacions efectuades al voltant dels quintos. Són de molt diversa índole, tot i que predomina la característica administrativa en tots ells. S'hi poden trobar expedients com la gratuïtat de l'expedició de certificats de sou i pensió, els rebuts de la Junta de Classificació i Revisió, etc.; també esborranys del repartiment de la quota de mossos assignats per municipis entre 1860-1865 (quadres amb la llista de pobles, alguns amb esmenes, juntament amb fulls solts del BOPT), relació nominal dels mossos exclosos totalment per la Comissió Provincial en els reemplaçaments de 1859-1890 (amb quadre compost per: nom, localitat, causa de l'exempció — inutilitat o mida insuficient— i data) i interessants "Disposiciones referentes a la quinta extraordinaria de..." corresponents a 1874, 1876 (anys de la tercera Carlinada...), 1877 i 1878. Aquests últims dossiers, amb sumari a la coberta, reuneixen diversos documents i fulls solts del BOPT relatius a: disposicions per a l'allistament, sorteig i ingrés dels mossos, absències i trasllats de mossos, residència dels emancipats i majors d'edat, la supressió de la manca de talla com a al·legació constitutiva d'exempció física, regles per a la declaració de soldats, exempcions, sortejos supletoris, bases per rectificar els repartiments de les quotes, exempció als telegrafistes, reglament per comprovar la utilitat dels mossos declarats "condicionales", redempcions, etc.

Finalment, la unitat 15 de la sèrie Cpf. es refereix al control, registre i valoració d'aquelles requisites fetes per les autoritats de la República (l'any 1934), centrades majoritàriament en vehicles (automòbils, taxis, camions). Hi ha un quadre on consten: propietari requisat, data de la requisita, servei que va haver de prestar el vehicle requisat, preus (proposat, reglamentari, pressupostat, abonat, etc.). També hi és una "Relación de los pueblos y entidades particulares que

han justificado las requisiciones hechas”, on consten enquadrades: data, municipi, import requisat, data d’aprovació de la requisita, etc. La capsula acaba de completar-se amb tota mena d’oficis, fulls solts del BOPT, debitoris, factures i una gran quantitat d’impresos de “Requisiciones militares” (a voltes únicament informes municipals o escrits) on figura la relació per municipi del total de requisites sofertes.

El Butlletí Oficial de la Província [BOPT] (1835 / 1926)

Molta de la documentació exposada fins aquí correspon a procediments administratius el tràmit final dels quals era la seva inserció en el BOPT. Aquesta publicació oficial seriada també acollia totes les disposicions legals que s’anaven decretant relatives al reclutament, de manera que no és estrany trobar fulls solts del BOPT en més d’un expedient administratiu.

Cada volum anual del BOPT conté una o diverses llistes, concernents a tots els municipis de la demarcació, del repartiment de les quotes de mossos assenyalats a cada municipi en cada reemplaçament, i també la relació de les convocatòries per al lliurament dels quintos. Més ocasionals eren les insercions que competien a una part dels municipis i no a tots: llista dels mariners matriculats per cobrir el contingent de l’Armada, relació de militars que passen a la reserva, rectificacions i/o decimals en les quotes de lleva, llista i descripció dels pròfugs (1873, 1877), relació de mossos declarats no útils i socors municipals assignats, repartiment d’homes per a la reserva, reclamació de quintos per municipis (1875), relació de quintos útils ingressats en hospitals, convocatòria de judici d’exempcions de la CMR, revisió d’exempcions al·legades, etc.

Amb tot aquest conjunt documental, l’investigador té a l’abast la possibilitat d’endegar estudis sobre el servei militar obligatori a l’Espanya contemporània, o durant la darrera Carlinada, amb normatives i xifres totals, entre moltes altres dades.

La Diputació amb els familiars dels naufrags

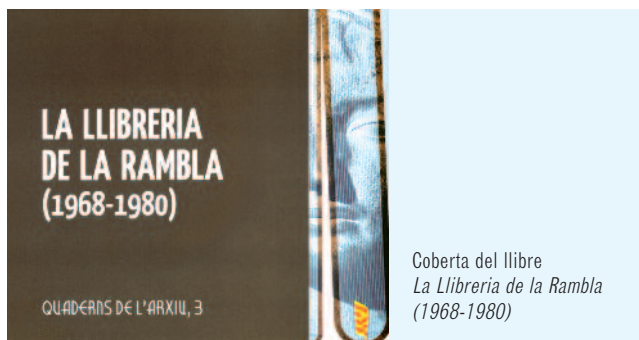
Antigament, com ben bé avui, els accidents navals eren els companys de mal viatge de mariners i pescadors. Els sinistres marítims succeïen sobtadament, i llavors tota la població s’hi posava. A Tarragona es va crear la Junta de Salvament de Naufrags, vers finals de març de 1884, i els primers dies d’abril demanaven finançament a la Diputació, la qual, com un dels socis fundadors hi diposità 30.- pta. El 30 de novembre de 1886, a instàncies d’aquesta entitat, Diputació consignava una derrama de 50.- pta. més, per al socor de les famílies dels morts en un naufragi entre Torredembarra i Vilanova. Altre cop el penúltim dia de 1891, l’alcalde de Sant Carles de la Ràpita demanava una altra derrama per a les famílies dels naufrags de les cinc barques “*en cuyas tripulaciones han perecido ahogados cerca de cuarenta individuos, en los dias 21 al 23 de los corrientes, durante los cuales reinó un furioso temporal*”.

AHT, Actes, 1884, p. 20 i 26; 1886, p. 33; 1891, p. 369.

Un llibre i una exposició sobre la Llibreria de la Rambla

Francesc Miralles, crític i historiador de l'art, fou l'encarregat de presentar el llibre *La Llibreria de la Rambla (1968-1980)*, publicada dins de la col·lecció dels Quaderns de l'Arxiu [Municipal de Tarragona] (núm. 3). L'acte va tenir lloc el dimecres 29 d'octubre, a la sala d'actes de l'Ajuntament de Tarragona.

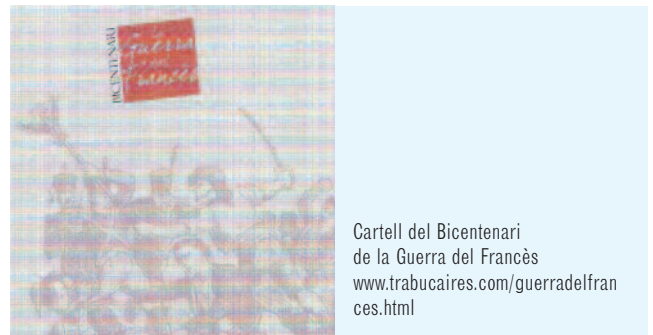
L'endemà, dia 30 d'octubre, a les 20 h, s'inaugurava l'exposició "40è aniversari de la Llibreria de la Rambla", al Tinglado 4 del Moll de Costa del Port de Tarragona. L'exposició va romandre oberta fins al 30 de novembre.

Jornada sobre la Guerra del Francès

El passat 15 de novembre de 2008, l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre va encetar dues activitats relacionades amb la Guerra del Francès (1808-1811) a les Terres de l'Ebre. La primera consistí en una jornada d'estudi sobre els primers anys del conflicte, i la segona, en la inauguració d'una exposició commemorativa del bicentenari de la Guerra, que es mantindrà fins l'11 de

gener de 2009. Les esmentades activitats han estat organitzades pel mateix Arxiu Comarcal —la seu del qual les ha acollit—, juntament amb els Amics i Amigues de l'Ebre, l'Institut Ramon Muntaner, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre i el Centre d'Estudis d'Ulldecona.

L'ACCB presenta un llibre sobre l'Espluga de Francolí

El passat 22 de novembre, a les 19 h, a l'Auditori Carulla-Font del Casal, va ser presentat el llibre de Josep M. Vallès i Martí *L'Espluga de Francolí en els setmanaris de Montblanc (1903-1923)*. L'acte de presentació anà a càrrec de M. Dolors Civit Canyelles, Josep M. Porta Balanyà, Antoni Gavaldà i Josep M. Vallès, i va ser organitzat conjuntament entre l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, Cossetània Edicions i el Casal de l'Espluga.

Eufemià Fort i Cogul a l'Arxiu Històric de Tarragona

Com a homenatge a l'historiador camptarragoní Eufemià Fort i Cogul, l'Arxiu Històric de Tarragona i

L'Ajuntament de la Selva del Camp van organitzar diverses activitats el passat 16 de novembre de 2008. Primerament, al castell de la Selva del Camp, va tenir lloc, a les 18 h, una conferència sobre el personatge a càrrec del catedràtic d'Història Contemporània Jaume Sobrequés i Callicó. En aquest mateix escenari i moment, s'inaugurava una exposició commemorativa que va romandre oberta al públic fins l'últim dia d'aquell mes de novembre. Amb aquestes activitats, l'AHT vol recordar l'historiador selvatà en el centenari del seu naixement.

Conferència sobre la Societat Nova de Banyeres

L'arxivera de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, Maria Garcia Figueras, pronuncià la conferència, el passat dia 28 de novembre de 2008, "Memòria col·lectiva i patrimoni documental de les societats: la Societat Nova de Banyeres del Penedès". L'acte va tenir lloc a la seu de la Societat Nova, i va estar organitzat per l'Arxiu Comarcal i el Consell Comarcal del Baix Penedès amb motiu del 75è aniversari de la dita entitat. _

Monumenta de la Diputació de Tarragona

Com a mecenes de les arts i impulsora d'iniciatives de foment, la Diputació de Tarragona ha participat en el finançament de diversos monuments, dins i fora de la demarcació. El cas més clar és el del monument a Roger de Llúria, obsequi del pensionat Fèlix Ferrer, que la corporació va cedir a la ciutat, i aquesta, després de sufragar-ne la peanya, el situà al cap de la Rambla, d'esquena al Balcó del Mediterrani, on encara avui s'erigeix majestuós.

A més d'aquesta estàtua de l'almirall català, la Diputació rebé la invitació per participar en altres iniciatives monumentals. El 21 de novembre de 1877 s'acordava autoritzar la superiora de les Germanetes de la Caritat a invertir en la col·locació d'una imatge de Nostra Senyora a la sala de noies de la Casa de Beneficència. Des de principis de 1879, una comissió especial gestionava el projecte de monument a Joan Güell i Ferrer, industrial ennoblit a les Amèriques. El 20 de febrer de 1884, els diputats concedien 500 ptes. a l'erecció del monument a Colom de Barcelona. El 20 d'abril de 1886 rebien l'agraïment del bisbe de Vic per la subvenció consignada per contribuir a la restauració del monestir de Ripoll. L'octubre d'aquell mateix any es concedia una altra subvenció per a l'estàtua, a Sant Sebastià, de l'almirall Antonio Oquendo. L'esperit munífic de la Diputació no semblava tenir límits, però sí que en tenia. El 4 de novembre de 1887 els diputats declinaven adquirir l'estàtua d'Alfons XII forjada a la companyia metal·lúrgica de San Juan de Alcaraz, que ja se'ls havia ofert des de finals de maig. En tenien prou amb els retrats del monarca.

AHDT, Actes, 1877, p. 330; 1879, p. 4 i 10; 1884, p. 16 i 28; 1886, p. 96 i 219; 1887, p. 47 i 145.

Recensions

COMPANYS FARRERONS, Isabel; Ibarra Ollé, Ricard. "Exposició 'Pergamins Segellats de l'Arxiu Històric de Tarragona'". *Arxius*, 52 (primavera 2008), 36-38.

Aportació a tall de reportatge sobre l'exposició que l'AHT va organitzar amb una selecció de setze pergamins segellats del seu fons. I. Companys aprofita per documentar el ric fons de pergamins de l'AHT, les mesures de conservació i tractament, i, àdhuc, afegeix unes ratlles de diplomàtica que donen un agraït toc d'erudició al que podria haver estat un text de compromís. L'aportació de R. Ibarra endevinem que és al final, quan explica els detalls més administratius de la tramitació de l'exposició, també interessants, la qual va rebre quasi set-centes visites.

BLANCO FERNÁNDEZ, Carlos. "Descripció del fons documental de la institució Pere Badia, Hospital de la caritat". *Ajuntament de Torredembarra. Arxiu Municipal* [En línia], <www.torredembarra.cat/arxiu/upload/arxiu/pere-badia-descripcio-isad_g_.pdf>

Instrument de descripció, sobre la base de l'ISAD(G), elaborada pel becari Carlos Blanco, sobre un interessant fons documental pertanyent a l'Arxiu Municipal de Torredembarra. Malgrat que només ocupa 2 metres lineals i mig, abasta documents des de la segona meitat del s. XVIII, que és quan el comerciant torrenc Pere Badia el va fundar com a institució de caritat amb la finalitat d'assistir la gent sense mitjans de la vila. El seu llegat perdurà, vinculat a l'Ajuntament, a qui va ser cedit el fons documental, en mans privades, el 1842. Amb aquest inventari serà més fàcil per als investigadors optar a l'estudi d'aquesta institució benèfica local, sobre la qual ja s'han publicat mitja dotzena de treballs.

ESTIVILL, Josep. "La laboriosa (de)construcció de l'Arxiu Municipal de Constantí". *Arxiu Històric de Tarragona. Butlletí Informatiu*, 11 (juliol 2008), 12-14.

Ressenya del naixement i evolució de l'Arxiu Municipal constantinenc, de la mà del seu responsable. Comença a funcionar el 2002, crea la revista *El Racó de l'Arxiu* el 2003 (que ha publicat 21 números i 218 pàgines), també una web el 2004 (amb 18.000 visites comptades de llavors ençà), implanta un sistema de gestió documental el 2007, i darrerament ha posat en marxa el projecte de la col·lecció de monografies sobre la història de Constantí. Dedicava la meitat de l'aportació a parlar, naturalment, dels fons documentals, en una ràpida repassada de quatre paràgrafs, i acaba amb un apartat a tall d'epíleg sobre la transformació que experimenta i experimentarà l'arxiu, "situat en un procés de (de)construcció que comporta l'abandonament d'un paradigma obsolet per tal de convertir-se en un veritable servei d'arxiu modern". Sobta la franquesa de declarar el suposat fracàs de la revista *El Racó de l'Arxiu* (que mostrava una qualitat gens habitual en el món de la cultura i la projecció divulgativa), admissió que creiem errònia, per la laboriositat i qualitat que es copsava darrere de cada número.

GRAU I PUJOL, Josep M. "El fons patrimonial de la família Buldó de la Bartra, antic terme de Rojals, dipositat al Museu Comarcal de Montblanc (1672-1964)". *Aplec de Treballs, CECB, Montblanc*, 26 (2008), 208-217.

Inventari d'una carpeta que uns excursionistes de Reus arrebegaren en la dècada dels seixanta del segle passat al Mas Buldó, de les cases de la Bartra (Rojals), avui

terme municipal de Montblanc, i que donaren al Museu Comarcal de la Conca de Barberà. Després de fer una introducció genealògica de les diferents branques de la família Buldó, avui dispersa en diferents viles i ciutats del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà i el Garraf, l'autor descriu els documents sobre la base de tres grans seccions: documentació familiar i personal (èpoques de dot i correspondència), documentació patrimonial (compravendes, rebuts) i d'administració (comptabilitat). Finalment hi ha un apartat de documentació d'origen municipal. En l'apèndix es transcriuen unes cartes i a més s'hi adjunten fotografies.

MARTÍ I BAIGET, Josep. "Fotografia i arxius a Tarragona". *Artiga. Revista d'Art i Pensament Contemporani, Tarragona*, 5 (abril 2008), 2.

Comentari breu i concís sobre els principals arxius tarragonins que custodien fons fotogràfics, fent especial menció dels arxius de museus (Museu d'Art Modern de Tarragona, Museu d'Història de Tarragona

i Museu de la Vida Rural de l'Espluga de Francolí). Destaca "l'extraordinària col·lecció de daguerreotips" de l'Arxiu Fotogràfic del MAMT, i la funció pionera de l'Arxiu Municipal de Valls.

MATAS I BALAGUER, Josep. "Un nou dret: l'accés electrònic als serveis públics". *Sesmond. Butlletí del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar*, 7 (gener 2008), 2.

L'arxiver i advocat J. Matas il·lustra les noves relacions i valoracions que planteja el document telemàtic, en una breu però interessant aportació en la qual exposa bàsicament l'aspecte jurídic de la matèria i incideix en el paper que l'arxiver ha de desenvolupar en la posada en escena d'aquesta nova modalitat de comunicació escrita. Recorda com a qüestions de fons principals que cal vèncer els recels de la ciutadania envers la utilització intensiva de mitjans electrònics per part de l'Administració, i també que cal evitar discriminacions contra els qui no gaudeixen d'un accés satisfactori a les eines informàtiques._

La riuada del 1879

En sabem, entre d'altres notícies, pel que en digueren les actes de la Diputació. En data 18 de novembre de 1879, els diputats tramitaven un expedient d'indemnitzacions a favor de Mora la Nova "y demas que se encuentran en su caso..." pels perjudicis causats per "la extraordinaria avenida del rio Ebro en la noche del 28 al 29 de Octubre...". L'endemà, el plenari votava un escursat ajut de 500.- pta. per socorrer els afectats a les inundacions de Murcia i Orihuela, "por haber ocurrido tambien en esta provincia desgracias semejantes que deben atenderse". Entre d'altres mesures, el consistori provincial sol·licita al govern de S.M. la condonació de contribucions per a Cambrils, Batea, Roquetes, el Perello i alguna altre població, degut a les desastres causades "en los ultimos temporales".

AHDT, Actes, 1879, 54, 57 i 58.

ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya, núm. 20 (juliol 2008). [Sumari]. "Més fonts per a l'estudi de l'Administració pública a Catalunya: el catàleg d'expedients de la xarxa de carreteres de Barcelona"; Temes. N. BALLESTER. "L'exposició 'Pau Casals i l'exili (1939-1973)' a l'Arxiu Nacional de Catalunya"; P. PAGÈS. "El fons Wilebaldo Solano, la memòria escrita i viva del POUM"; M. TORRAS. "El tractament dels expedients d'interne del fons del Centre Penitenciari de Dones de Barcelona"; I. NAVARRO. "La col·lecció Barella de mapes antics"; M. PÉREZ. "L'ingrés del fons de la Cambra de Comerç i Indústria francesa de Barcelona"; LI. CODERN. "La difusió d'un document singular: els quaderns de notes i dibuixos de l'expedició científica de l'Institut d'Estudis Catalans de 1907, de Josep Puig i Cadafalch"; S. PENELO. "La catalogació dels fons bibliogràfic i hemerogràfic de l'Institut Escola"; M. A. BERENQUER. "Hotels del segle passat: l'Hotel Havana de Barcelona"; R. C. CRUELLAS. "L'ANC a la jornada les cartes de serveis com instrument de millora de les administracions públiques"; L. MARTÍNEZ. "Fuerzas Eléctricas de Cataluña SA. (FECSA)"; LI. SAURA. "Finalitza la descripció del fons Gabriel Casas i Galobardes"; Ingressos; Agenda.

Arxius. Butlletí de la Subdirecció General d'Arxius, núm. 53 (estiu 2008); Editorial: "25 anys d'arxius comarcals"; Qüestions de treball. E. COBO. "El pla Bruniquer: resultats d'un pla de preservació i accessibilitat del patrimoni documental"; J. SARDÀ. "Vocabularis de metadades"; A. MAURI. "Jornada de debat sobre els estudis d'arxivística i l'Espai Europeu d'Educació Superior"; Noticiari; Rerefons. M. UTGÉS. "Servei de referència en temps de guerra (1938)"; Memòries d'un arxivador de secà. A. VILLARÓ. "Aiguat"; Bibliografia.

L'Arxiu t'informa. Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils [www.cambrils.org], núm. 18 (setembre 2008): "Aquesta tardor, Accions de pau en temps de guerra"; E. GORT. "Notícia d'alguns atacs aèris contra Cambrils durant la batalla de l'Ebre"; Lectura recomanada; Activitats. Núm. 19 (desembre 2008): "Neix Camins. Revista de Patrimoni Cultural de Cambrils"; "Accions de pau en temps de guerra"; Lectura recomanada; Activitats.

Butlletí Informatiu de l'Arxiu Municipal de Reus. Núm. 15 (primavera 2008); E. PONT. "L'Arxiu, per la memòria històrica"; E. GORT i S. PALOMAR.

"'Plegar els morts amb pales'. Els bombardeigs del 21 i 24 de gener de 1938 sobre Reus"; S. PALOMAR. "Avions de guerra sobre el Priorat"; E. GORT. "Notes per a la història de l'Arxiu Municipal de Reus (XIV). Els arxius de Reus durant la Guerra Civil".

Butlletí Informatiu de l'Associació d'Arxivers de Catalunya [www.arxivers.com/idadmi/docs/Butlleti], Núm. 89 (juliol-setembre 2008); Editorial: "Normalització. L'intent de posar límits al caos"; El vocal informa: J. BOADAS. "Reunió a Kuala Lumpur de la Secció d'Associacions Professionals d'Arxivers i Gestors Documentals (SPA)"; Notícies: Ch. MARTÍNEZ. "De Montserrat a París: homenatge al pare Marc Taxonera"; J. A. JIMÉNEZ. "Presència de l'AAC al Congrés Internacional de l'ICA"; F. SOLÀ. "Arxivers Sense Fronteres (AsF): una nova visió de la cooperació internacional"; S. VELA. "Necrològica. Sebastià Bosom i Iser (Puigcerdà, 1955-2008); Pautes de conservació / Fons i lespismes: C. BELLO. "Els fons hemerogràfics: què se'n pot fer?"; La Ressenya: A. ACUÑA. "Los documentos de arquitectura y cartografía. Qué son y cómo se tratan"; P. SLEEMAN. "Els arxivers fora de Catalunya"; La Junta informa.

Sam revista. Servei d'Assistència Municipal, Diputació de Tarragona, núm. 30 (juny 2008); Editorial; SAMcalendari; Notícies; Cultura: R. RICOMÀ. "El Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona, una institució al servei de la societat"; Recursos humans: J. ZAMORA; A. GRAU: "L'escenari actual del temps de treball a les administracions públiques locals després de l'EBEP"; A. MAGNET. "El conveni col·lectiu de treball personal laboral al servei dels ens locals"; Medi ambient: S. ARROYO; E. SOLER. "El reconeixement de les nostres àrees de lleure com a recurs turístic pels seus valors naturals i culturals"; Urbanisme: J. BORJA. "La subrogació dels deures urbanístics. El cas concret de les quotes d'urbanització"; Jurídic: J. CRUZ. "El perfil del contractant. La informació sobre contractació pública a través d'Internet"; J. BOLINCHES. "Quadre sinòptic de la publicitat de les licitacions segons el procediment d'adjudicació per raó del valor estimat dels contractes"; Turisme: J.-F. POUGET. "El repte de la funció de disponibilitat i reserves. El cas francès de l'Erau"; Entrevista: "Federico Andrés López de la Riva Carrasco". _

GALA, ADRIÀ. "La llei que 'netejava' els carrers. Justícia fa públics més de 20.000 expedients de condemnats per 'vagos y maleantes' durant la dictadura". *El Punt* (divendres, 12-09-2008), 24.

ACN. "L'Arxiu Històric de Montblanc està al límit de la seva capacitat. Enguany es commemora el 25è aniversari de l'obertura del centre". *El Punt* (dimarts, 07-10-2008), 28.

"L'Arxiu Comarcal [de Montblanc] celebra vint-i-cinc anys de vida. Reclamen més espai per a l'ens". *Diari de Tarragona* (dimarts, 07-10-2008), 19.

ROCA, N. "L'Arxiu Montserrat Tarradellas, a Poblet, digitalitzarà els més de dos milions de pàgines del seu fons". *El Punt* (dissabte, 18-10-2008), 30.

PALOMARES, Azahara. "Vuit segles de poble 'oficial'. Vila-seca aprofita la commemoració del seu aniversari per recuperar documents històrics". *El Punt* (diumenge, 19-10-2008), 4.

"Reus hace los deberes. Arxiu Comarcal en Cal Chap. La Casa de la Festa". *Diari de Tarragona* (diumenge, 26-10-2008), 4.

"S'anuncia la construcció d'un nou arxiu al polígon Baix Ebre [Tortosa]". *Diari de Tarragona* (28-10-2008), 19.

M. MILLAN. "Uldecona convoca un concurs d'idees per construir l'arxiu històric". *Diari de Tarragona* (28-10-2008), 20.

"L'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà celebra els seus 25 anys". *El Punt* (dilluns, 10-11-2008), 31.

"L'Arxiu [del Port de Tarragona] custodia el fons documental del Port". *Diari de Tarragona* (divendres, 31-10-2008), 22.

"L'Arxiu Nacional de Catalunya a l'abast". *Més Tarragona* (dilluns, 17-11-2008), 18.

"Arxius comarcals a la Ribera i el Montsià". *Diari de Tarragona* (03-12-2008), 20.

"[L'Arxiu Comarcal de] La Ribera exposa els efectes de la Batalla de l'Ebre". *Diari de Tarragona* (03-12-2008), 20.

La Telefònica en els seus inicis

Quan arriba la factura del telèfon (fix o mòbil), tothom es queixa dels preus abusius. La telefonia sempre ha estat (considerada) cara, inclús en els seus inicis. L'1 de juny de 1885, un comunicat del director general de Correus i Telègrafs consultava la disposició de Diputació "a cooperar a los propósitos que le animan de estender las redes telegráficas o telefónicas a los pueblos que hoy carecen de estas ventajas". Realment representava un gran avantatge, la comunicació entre tots els municipis, però el cost devia ser prohibitiu, perquè la corporació, atenent les múltiples obligacions que ja tenia, hagué de declinar l'ofertament "con profundo sentimiento".

AHDT, Actes, 1885, p. 222.

“La Diputació en actes militars”

En temps de la dictadura del general Francisco Franco es va procurar paramilitaritzar la societat, de manera que les principals festivitats eren ocasió per a l'exaltació de les forces armades espanyoles. A més de les festivitats, també s'aprofitaven avinenteses puntuals: la jura de la bandera a Mas Enric (1951), la primera visita oficial dels *marines* americans a Tarragona (1952), la inauguració de les instal·lacions del campament de la Riba (1955), l'entrega solemne de banderes a vaixells de guerra (el destructor *Roger de Lluria* —1970—, la fragata *Cataluña* —1975—), l'homenatge a l'Exèrcit en el XXXII aniversari de l'“alliberament” de la ciutat (1971), actes d'homenatge o visites d'alts comandaments a la ciutat (almirall Vierna —1951—, diversos capitans generals —1959, 1971, 1973, 1975—, capità

de la zona marítima del Mediterrani, coronel del regiment d'infanteria de Badajoz, el ministre de Defensa Francisco Coloma —1974—), etc.

N'hem procurat triar les més significatives, demostratives de com la Diputació, com a organisme de govern del seu temps, prenia part en tots aquests actes militars, de cara a la galeria civil. La visita oficial dels *marines* nord-americans s'esdevingué l'hivern de 1952. En la primera instantània podem veure el llavors president de la Diputació, Sr. Joan Noguera Salort, brindant joiós amb joves oficials ianquis, enmig del banquet amb el qual se'ls va obsequiar. Penjada a la paret, podem veure l'albiroja i estelada dels EUA, probablement al costat d'una de *gualda y roja*, que ja no es veu.

Observatori històric de meteorologia

Les pàgines de les actes de la Diputació són plenes de referències climàtiques que afectaven l'agricultura o les vies de comunicació. El seu seguiment constitueix un veritable observatori meteorològic (el qual, d'altra banda, existia realment, a l'Institut Provincial). Per una notícia de 1880 sabem que el 1845 un aiguat derrocà la presa del barranc de la Fontbella a la Serra d'Almos. Entre gener i febrer de 1878, les fortes ventades van causar desperfectes a la Casa de Beneficència per valor de 90 ptes. El 14 de setembre de 1879 un fort aiguat produïa greus danys en la construcció de la carretera a Móra la Nova, per Vandellòs; el contractista demanava una indemnització. Un huracà s'enduia, el 27 d'octubre de 1879, diversos arbres a la sortida de Cambrils. El 6 de febrer de 1880, unes terribles glaçades destruïen les collites a Ascó, Batea i Ribarroja. Altre cop els aiguats causaven força calamitats a Sarral el 15 de setembre de 1882. La mateixa Diputació va rebre, en les seves carns, els efectes d'una climatologia adversa, quan el setembre de 1883 Tarragona patia una forta tempesta amb descàrregues elèctriques.

AHDT, Actes, 1880, p. 298; 1878, p. 15 i 30; 1879, p. 401 i 419; 1880, p. 29 i 270; 1882, p. 271; 1884, p. 101.

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Registre: 364

Fons/col·lecció: Fons d'Imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Original

Format: 8x13 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "1a Visita Marines EEUU, 1952"

Datació: Hivern 1952

Autoria: NIEPCE

Procedència: Reportatge

Descripció: Brindis del president de la Diputació amb dos joves oficials de l'Armada nordamericana, enmig d'un banquet.

Classificació: I.3. Actes institucionals i de foment

Geogràfic: Roda de Barà (Tarragonès)

Falsificació a Pratedip

A principis d'agost de 1881 es volia enviar al jutjat de primera instància de Falset un expedient que tramitava l'ajuntament de Pratedip, en averiguació "del autor que hizo las raspaduras y enmiendas observadas en el libro de apeo y amillaramiento vigente". Seria més senzill veure a quin propietari beneficiava i/o deixava de perjudicar la desaparició d'aquelles dades oficials.

AHDT, Actes, 1881, p. 180.

La segona imatge correspon a l'acte d'entrega solemne de la bandera al destructor *Roger de Lluria*, el 25 de juny de 1970, ara fa quasi quaranta anys. Hi veiem grups de soldats uniformats palplantats al mig de l'esplanada de l'entrada del Port, passades les vies del ferrocarril per la plaça dels Carros. De les més properes a les més llunyanes, podem constatar les següents unitats: el grup d'oficials de l'Armada (d'esquena), davant seu el públic assistent, i més enllà la tribuna de les

autoritats. A la banda esquerra, unitats d'Infanteria de Marina, i al seu costat esquerre, mariners; al fons, unitats de l'Exèrcit de Terra. L'urbanisme que es veu al fons de la imatge és el més xocant. La torre de control d'amples finestrals és avui una cafeteria. També ha canviat la fesomia de la plaça dels Carros, la qual, el 1970, estava partida per una ampla calçada que connectava amb l'entrada del Port, lloc ocupat avui per un bonic parc amb gronxadors i el monument a Mercuri al bell mig.

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Original

Format: 12x17 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Entrega de la bandera de combat al destructor Roger de Lluria"

Datació: 25-06-1970

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Unitats militars en posició en un acte solemne d'entrega de bandera, a l'esplanada del Port, mirant ca a la ciutat.

Classificació: I.6. Actes. Militars

Geogràfic: Tarragona

Les següents imatges corresponen a la jornada del 15 de gener de 1971, un homenatge a l'Exèrcit, en el XXXII aniversari de l'"alliberament" de la ciutat, o sigui, de l'entrada dels nacionals a Tarragona. Hi podem veure una tribuna d'autoritats, atapeïda de militars d'alta graduació (a la dreta) i d'autoritats civils (a l'esquerra). Qui s'adreça a la concurrència, esgar-gamellant-se davant del micròfon de Ràdio Tarragona, hauria de ser el capità general de la Regió

Militar, però no podem precisar les graduacions dels militars, que vesteixen de gala, amb guants blancs i faixa. Darrere del rètol de "Radio Tarragona", s'hi pot entreveure el rostre del president de la Diputació, Sr. Josep Clua Queixalós. Al mig de la imatge destaca l'estàtua de Roger de Llúria, que delata l'indret de l'al·locució, al cap de la Rambla Nova, d'esquena al Balcó del Mediterrani. Sota el monument, l'alcalde Ricard Vilar Guix.

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Original

Format: 12x17 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Homenatge a l'Exèrcit. XXXII Aniversari *Liberació* de Tarragona"

Datació: 15-01-1971

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Tribuna d'autoritats civils i militars durant una al·locució radiofònica, davant del Balcó del Mediterrani.

Classificació: I.6. Actes.Militars

Geogràfic: Tarragona

L'última imatge la situem a l'auditori del Camp de Mart, on tradicionalment s'hi desenvolupaven els exercicis militars des dels temps dels romans fins als nostres dies, com n'és prova l'exhibició d'una dotació de

soldats d'elit aquell gener de 1971. Nombrós públic omple les graderies de l'auditori per assistir a l'espectacle que ofereixen els militars espanyols._

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Original

Format: 12x17 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Homenatge a l'Exèrcit. XXXII Aniversari *Liberació* de Tarragona"

Datació: 15-01-1971

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Militars d'elit en una exhibició a l'escenari de l'auditori del Camp de Mart.

Classificació: I.6. Actes.Militars

Geogràfic: Tarragona

www.dipta.cat